

ปรีศนาโบราณคดี

เพ็ญสุภา สุขคตะ

ดร.ณัฐกร วิทิตานนท์ จากสำนักวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย ได้นำเสนองานวิจัยหัวข้อ “การเมืองของเชียงใหม่ : เน้นบทบาทพญามังกร”

โดยเขามองว่าเมืองเชียงใหม่เกิดการพลิกโฉมอย่างรุนแรง พบจะรับมือนักท่องเที่ยวจีนที่ทะลักหลั่ง

เนื่องจากการตามรอยภาพยนตร์ชื่อทั้งสองเรื่องคือ *Lost in Thailand* และ “เพื่อนสนิท” ไม่ทันเลยทีเดียว

จากวัดเกตถึงประตูท่าแพ

เบียดลำปางแย่งชิงศูนย์ราชการ

การมาของรถไฟจากกรุงเทพฯ ทำให้เชียงใหม่เปลี่ยนหน้าตาของเมืองครั้งใหญ่ ตั้งแต่กลางสมัยรัชกาลที่ 6 จากการคมนาคมทางน้ำ มีชุมชนย่านวัดเกตเป็นศูนย์กลางความเจริญ พื้นที่ที่รถไฟมาถึง ถนนก็มีบทบาทแทนที่เรือหางแม่ป๋อง ย่านการค้าย้ายมาอยู่ประตูท่าแพ เริ่มมี “กาดหลวง” (ตลาดขนาดใหญ่) เกิดขึ้น กระทั่งเข้าสู่ยุคของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เริ่มมีการก่อตั้งมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 พ.ศ.2504 ที่กำหนดให้เชียงใหม่เป็นศูนย์กลางการศึกษา (เช่นเดียวกับที่กำหนดให้ลำปางเป็นศูนย์ราชการ)

แต่แล้วแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 ราวต้นทศวรรษ 2530 กว่าๆ รัฐบาลกลับมีนโยบายใหม่ รวบอำนาจให้เชียงใหม่เป็นศูนย์กลางของทุกสิ่งทุกอย่าง

โดยไม่แบ่งปันหรือกระจายความเจริญให้เมืองอื่นๆ ในภาคเหนือบ้างเลย

เริ่มจากการย้ายธนาคารแห่งประเทศไทย (แบงก์ชาติ) จากลำปางมาอยู่ที่ถนนโชตนาน ย้ายของ 8 ลำปางมาเป็นห้อง 11 กรมประชาสัมพันธ์ อยู่ใกล้ศูนย์อนามัยแม่และเด็ก และย้ายกองกำกับการตำรวจภูธรภาค 3 ลำปาง มาเป็นสถานีตำรวจภูธรภาค 5 เชียงใหม่

โดยลืมไปว่า การย้ายหน่วยงานหลักๆ จำนวนมากเช่นนี้ ทำให้เชียงใหม่ต้องรับภาระที่หนักขึ้น จากเดิมเป็นแค่เมืองท่องเที่ยวและเมืองแห่งการศึกษา ครั้นต้องแบกเอกอานเมืองแห่งศูนย์ราชการแทนที่ลำปางเพิ่มอีกบ้างหนึ่ง

มุมมองจากภายนอกอาจทำให้เชียงใหม่ดูสง่างามขึ้น แต่ในความเป็นจริงแล้ว เลือดตาแทบกระเด็น

‘ล้านนาศึกษา’ ใน ‘ไทศึกษา’ ครั้งที่ 13 (31)

เชียงใหม่ : ทวีร์จีนตามรอย *Lost in Thailand* ถึง ‘เพื่อนสนิท’

ยุคทองแห่ง Mega Project

อดเปลี่ยนสำคัญอีกครั้ง คือวาระครบรอบ 700 ปี นครเชียงใหม่

นั่นคือราวปี 2539 เชียงใหม่ได้รับคัดเลือกให้สร้างศักยภาพการเป็นเจ้าภาพซีเกมส์ ซึ่งยังไม่เคยมีประเทศไหนในอาเซียนที่จัดซีเกมส์นอกเมืองหลวงมาก่อน

ยุคนั้นมีผลให้เกิดการตัดถนนคันคลองชลประทาน อารคณยุบประชุมนานาชาติ สนามกีฬาแห่งชาติ 700 ปี กล่าวคือ สิ่งก่อสร้างระดับ Mega Project ผุดพรายขึ้นในยุคนี้เอง

ในทศวรรษ 2540 พรรคไทยรักไทยเป็นรัฐบาล เกิดโครงการพัฒนาเส้นทางคมนาคมครั้งใหญ่ พวกถนนวงแหวนรอบ 1, 2, 3 อุโมงค์ลอดใต้ดิน ถนนลอยฟ้าต่างๆ เกิดขึ้นในช่วงนี้ทั้งสิ้น

ไหนจะถนน Local Road เชียงใหม่-ลำพูน ที่เลียบริมทางรถไฟ โครงการไนท์ซาฟารี อุทยานราชพฤกษ์ รวมทั้งการเชื่อมสัมพันธ์ไมตรีกับจีนด้วย “หมื่นแพนด้า”

การก่อเกิดและดับสลายของห้าง ทุนท้องถิ่น ทุนอินเตอร์ สู่ทุนไทย

ห้างสรรพสินค้ายุคบุกเบิกในเชียงใหม่ เริ่มต้นจากการลงทุนของคนในท้องถิ่น เช่น ห้างต้นตราภรณ์ ช้างเผือก ห้างต้นตราภรณ์ ท่าแพ ห้างวรวัฒน์ ห้างสีสวน ห้างเหล่านี้เกิดขึ้นในยุค 2520 กว่าๆ มีจุดรวมศูนย์ที่ถนนช้างคลาน ถนนท่าแพ กาดหลวง กล่าวคือ ตั้งอยู่ย่านใจกลางเมือง ตอบสนองความต้องการของชนชั้นสูงและชนชั้นกลาง

ต่อมาเริ่มมี “กาดสวนแก้ว” เปลี่ยนแนวคิดจากแค่ห้างสรรพสินค้า (Department Store) มาเป็นช้อปปิ้งเซ็นเตอร์ ที่มีส่วนเอนเตอร์เทนเมนต์ด้านนอกห้าง เช่น ภัตตาคาร โรงภาพยนตร์ ธนาคาร ลานสเก็ต โบว์ลิ่ง กาดสวนแก้วถือว่าไม่ใช่ทุนในท้องถิ่น แต่เป็นทุนต่างชาติเจ้าของเป็นชาวระยองแต่มาลงทุนในเชียงใหม่

ปัจจุบันลมหายใจของกาดสวนแก้วเริ่มรวบรินเต็มทน นั้หม่นถอยหลังรอการปฏิวัติตัวเอง เพราะมีห้างใหม่ๆ อย่างเมงญากระแทกไหลท่วมแทนที่ แต่ในทางประวัติศาสตร์ต้องถือว่ากาดสวนแก้วเป็นตำนานหน้าหนึ่งที่ควรจารจำ

ในฐานะผู้บุกเบิกนำเอาวัฒนธรรมพื้นถิ่น เช่น สะล้อซอซึงมาขึ้นโชว์บนห้างเป็นรายแรก

เข้าสู่ยุคทุนข้ามชาติฟิลิปปิน เกิดห้างขนาดใหญ่ขายของถูกแบบยกแพ็กกิ้งโหลเรียงรายเป็นระยะๆ ตามถนนซูเปอร์ไฮเวย์ เช่น โอเชียน คาร์ฟูร์ (2 ห้างนี้ของฝรั่งเศส) แม็คโคร (เนเธอร์แลนด์) โลตัส (อังกฤษ) จนล่าสุดก็ยังมี Promenada

การที่ห้างเหล่านี้เข้ามาผงาดอยู่ในช่วงระยะเวลาหนึ่งได้นั้น ก็เพราะได้รับไฟเขียวจากรัฐบาลยุคทักษิณ คือช่วงที่ไทยมีวิกฤตหลังพองสบู่แตก รัฐบาลได้แก้กฎหมายขยายช่องทางให้รองรับการลงทุนของชาวต่างชาติแบบเสรี

สุดท้ายห้างเหล่านี้ก็ถูกทุนที่ใหญ่ของไทยเทกคโอเวอร์หมดแล้ว

เหตุที่ชาวต่างชาติทยอยถอนทุนออกไป ดร.ณัฐกรมองว่า เนื่องมาจากปัญหาทางการเมือง เพราะไม่

อยากฝากความเสี่ยงไว้กับประเทศที่มีการรัฐประหารบ่อยครั้ง เป็นการค้าที่ปราศจากความมั่นคง

ภาพยนตร์จับพลัดจับผลู

Lost in Thailand

ภาพยนตร์จีนตลกเรื่องนี้มีชื่อภาษาไทยว่า “แก๊งม่วนป่วนไทยแลนด์” จาก 80% ถ่ายทำที่เชียงใหม่ ใครจะเชื่อว่าหลังจากที่เข้าฉายได้เพียงไม่กี่เดือน (ปลายปี 2555) โฉมหน้าของเชียงใหม่ก็เกิดการปรับเปลี่ยนขนานใหญ่

เดิมนั้น ผู้สร้างชาวจีนได้ประสานมายังกระทรวงการท่องเที่ยวฯ เพื่อขออนุญาตถ่ายทำภาพยนตร์ ตอนแรกตั้งใจถ่ายทำจากทั้งเรื่องที่พักยา แต่กระทรวงการท่องเที่ยวฯ กลับเสนอแนะไปว่า นักท่องเที่ยวรู้จักพักยาดีอยู่แล้ว น่าจะเปลี่ยนไปใช้ฉากที่เชียงใหม่บ้าง

ในครั้งนั้นกระทรวงการท่องเที่ยวฯ ต้องยอมจ่ายเงินให้บริษัทภาพยนตร์จีน 2 ล้านบาท สำหรับค่าเก็บที่ผู้สร้างต้องเปลี่ยนแปลงสคริปต์และโลเกชั่นใหม่หมดทั้งเรื่อง

ไม่ยากเชื่อจริงๆ ว่าการลงทุนแค่ 2 ล้านนั้นคุ้มเกินคาด

เหตุที่หนังเรื่อง Lost in Thailand ตั้งแต่วันที่ 20 จนจบด้วยความยาว 1 ชั่วโมง 40 นาที ใช้ฉากที่เชียงใหม่ตลอดเรื่อง กลายเป็นหนังที่ทำเงินถล่มทลาย รายได้สูงสุดของจีนในปี 2555 ก่อนให้เกิดกระแสการอยากมาเที่ยวเชียงใหม่อย่างรุนแรงของชาวจีน

มาเพียงเพื่ออยากจะทำลายคอมลวย (กลายเป็นสัญลักษณ์ของเชียงใหม่ไปแล้ว ทั้งๆ ที่ภาครัฐพยายามห้ามปรามอยู่) ที่พระธาตุดอยสุเทพ ไปไม่ไหวพาไป และไปยืนจ้องให้อาหารนกพิราบที่ประตูท่าแพ คือต้องการจำลองทุกฉากให้เหมือนกับในหนังที่ว่า

จากนั้นคนจีนก็ไปค้นหาภาพยนตร์เก่าๆ ที่ถ่ายทำในเชียงใหม่มาดูซ้ำด้วยความหลงใหล ไปพบภาพยนตร์ชื่อดังเรื่อง "เพื่อนสนิท" เข้า (หนังเรื่องแรกของซันนี่และนุ่น) ทั้งเรื่องเป็นฉากในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ คนจีนยิ่งคลั่งไคล้พระเอกนางเอก

ไปๆ มาๆ เกิดกระแส (ฟวง) เพิ่มอีกข้อหนึ่งว่า เมื่อมาเชียงใหม่ต้องไป "มช." คนจีนเดินตามหาคณะวิศวกรรมศิลป์ ศาลาอ่างแก้ว ลงทุนไปเช่าชุดนักศึกษามาสวมใส่ถ่ายรูป รุ่งเช้ากันขึ้นรถรางสีม่วงนั่งเบียดกับนักศึกษา จนผู้บริหาร มช. ต้องทักท้วงให้เป็นโอกาส ด้วยการจัดรถรางบริการนำเที่ยวชาวจีน (สีเขียว) ใน มช. ที่คิดอัตราค่าบริการแยกออกไปจากรถรางของนักศึกษาเสียให้รู้แล้วรอรอด

นี่คืออีกหนึ่งคำตอบว่า มันอะไรกันนักกันหนาหนอ ที่จุ๋ม มช. ก็กลายมาเป็นสถานที่ลำดับต้นๆ ที่นักท่องเที่ยวจีนถวิลหา แท้! ที่แท้ก็เพราะ "ภาพลักษณ์ชุดนักศึกษา" ของ "แม่ดา กานดา กับพ่อไข่ย้อย" นี่เอง

จากไม่ถึงหมื่นพุ่งพรวดเป็นหกแสน

ปอมูลสถิติการมาเชียงใหม่ของนักท่องเที่ยวชาวจีน ย้อนหลังก่อนปี 2556 มาทีละไม่ถึงหมื่นคน แต่หลังจากหนังสองเรื่องที่บูมสุดๆ ในจีน ส่งผลให้นักท่องเที่ยวจีนทะลักล้นมาเที่ยวเชียงใหม่เรือนแสน

สถิติปีล่าสุด 2560 มีจำนวนมากถึง 6 แสน!

เบียดแชมป์อเมริกันที่ปกติมาเชียงใหม่มากที่สุดปีละ 2 แสน กระเด็นกระดอนไป เหตุเพราะชาวอเมริกันและยุโรปจะไม่นิยมเที่ยวประเทศที่มีปัญหาการเมือง เดินขบวนประท้วง เป้าหมายตั้งแต่ปลายปี 2556 จนถึงรัฐประหาร 2557 นักท่องเที่ยวอเมริกันและยุโรปเริ่มหายไปในทางกลับกัน นักท่องเที่ยวจีนมีแต่จะเพิ่มขึ้นๆ

โดยไม่สนใจว่าใครเผด็จการหรือใครจะทำรัฐประหาร ไม่มีสิ่งใดสามารถหยุดยั้งความตั้งใจของทัวร์จีนได้ ไม่มีคำว่า Low Season หมอกควันช่วงปลายฤดูมรสุมถึงต้นเมษายน ที่พวกยุโรป-อเมริกันรังเกียจจริงจนหนักหนา แต่ทัวร์จีนไม่ระย่อ หมอกควันก็ไม่หวั่น มรสุมก็จะมี

ผลกระทบของจีนต่อเชียงใหม่

ปัญหาคือทัวร์จีนที่หลั่งไหลมาเชียงใหม่คล้ายสายน้ำ มีทั้งเข้ามาแบบถูกต้อง และไม่ถูกต้อง พวกถูกต้องคือจำนวน 6 แสนคนต่อปี ที่มาทางเครื่องบิน แล้วพวกที่ซบถมาเองแบบทัวร์คาราวานอีกเยอะ ไหนจะพวกที่ข้ามโขงผ่านกาลีโหลมาแล้วไม่ยอมกลับอีกเยอะ

นอกเหนือจากการมาเที่ยว ชาวจีนเริ่มเล็งเห็นช่องทางการตลาด จึงดำเนินธุรกิจในามน "นอมินี" เกิดกระบวนการรับจ้างสมัครกับสตรีไทย เพื่อให้ได้สิทธิ์ทำธุรกิจ ไม่ต้องอยู่ด้วยกัน ไม่จำเป็นต้องรักกัน

เป็นไปตามนโยบายรัฐจีนที่เน้น Going Out Policy เนื่องจากประเทศจีนแออัดเกินไป รัฐจึงผลักดันให้ประชากรหาช่องทางไปทำมาหากินต่างแดน แล้วส่งเม็ดเงินกลับคืนมาตุคาม อย่าลืมนะจีนเป็นประเทศที่กดปุ่มประชากรตนเองได้

สภาพเชียงใหม่ ณ ขณะนี้ กลุ่มทุนจีนน้อยใหญ่กำลังทำธุรกิจอย่างถูกต้องตามกฎหมายโดยถือหุ้น 49% ให้คนไทยถือ 51%

ธุรกิจหลักๆ คือ ซื้อมาขายไปฮาร์ดแวร์ ที่พักราคาแพง โรงแรม รีสอร์ท ภัตตาคาร สวนน้ำ สปา ขายเป็นอุปกรณ์เครื่องจักร เหมืองแร่ ทำสวนองุ่น การจัดหาไม้สำหรับการเกษตร การดูแลผู้สูงอายุ ฯลฯ

ในแง่บวก มองเผินๆ แล้ว ธุรกิจจีนน่าจะทำให้เกิดแหล่งจ้างงานขนาดใหญ่ในภาคเหนือมีใช้หรือ แต่เอา

เข้าจริงแล้ว คนงานที่พวกจีนจ้างก็ล้วนแล้วแต่เป็นคนจีนลาว พม่า ที่ติดสอยห้อยตามกันมาด้วยค่าแรงราคาถูก

เม็ดเงินของนักท่องเที่ยวจีนที่ตามจริงนั้น ตกอยู่ในมือคนเชียงใหม่อย่างมาก เพราะทัวร์จีนหัวหมอพอที่จะไปไหนมาไหนก็จะใช้แอปพลิเคชัน นั่งแกร็บ แท็กซี่ เข้าร้านอาหาร โรงแรม ล้วนแล้วแต่จ่ายผ่านบัตรเครดิต แทบไม่พกเงินสด นานๆ ที่จะยอมควักแบงก์เขียวใบละยี่สิบซื้อสับปรดตามรถเข็น หรือเรียกรถแดง

ก็ในเมื่อไทยเสียเปรียบเงินแทบทุกด้านขนาดนี้ แล้วโยจะยังทนคบกับจีนอยู่อีกเล่า

คร.ธ.สรุปตอบว่า เราเป็นหลังพิงผามานานแล้ว ไม่มีทางเลือกมากนัก เพราะเราถูกบอยคอตจากยุโรป อเมริกา นานกว่าครึ่งศตวรรษแล้ว ตราบที่ยังไม่มีรัฐบาลที่มาจากทางเลือกตั้ง

และในขณะที่เรามองว่าทัวร์จีนไร้คุณภาพ เกือบร้อยเปอร์เซ็นต์ แต่จีนกลับเชิดหน้าพระนั่งว่า พวกเราต่างหากที่เป็น "ตำรวจแห่งเอเชีย" ต้องคอยมาดูแลประเทศอารยธรรมทั้งหลายแถบแม่น้ำโขง ที่ยังเป็นบ้านป่าเมืองเถื่อน เป็นดินแดนค้ายาเสพติด มาเฟีย และอาชญากรรม

จีนมองว่าพวกเราคือเทพเจ้าที่เข้ามาพาลิกพื้นทำให้พื้นที่บริเวณนี้มีคามอุดมสมบูรณ์ ปลอดภัย เสถียร มีความสันติสุข มีความปลอดภัย โดยจีนอ้างเสมอว่าเราได้พยายามเสนอโครงการระมัดระวังแก่งกลางลำน้ำโขงให้แล้ว เมื่อการคมนาคมสะดวกขึ้น ก็จะประกอบธุรกิจได้ดีขึ้น แต่ช่วยไม่ได้ที่ไทยปฏิเสธ

ลิเก แล้วจีนยังมีทฤษฎีแห่งความเป็นมหาอำนาจซ่อนอยู่ ภายใต้ motto โคตรว่า ใครที่สามารถควบคุมใจกลางของโลกได้ คุณก็จะเป็นเจ้าโลก One Belt One Road ●